

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

De Probationibvs. Titvlvs XIX.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62915)

Lucius III. Cistren. a Episcopo.

EX b literis tuis intelleximus te & Archidiaconum confines habere prebendas in villis, quas singuli singulas possideris, & preterea terminorum inter vos controversiam agitari, eo quod dicas cum antiquos fines egressum, partemque tui fundi occupasse: illo in contrarium asserente se partem eandem fundi possedisse quadraginta annorum spacio inconcuse, tu autem quod per idem tempus quiete illam possederis asseveras: quare utrum incumbat peritori vel possessori probatio, quævisisti. Ad quod scire debes, quod iudicium finium regundorum tale est, ut in eo utraq; persona vices duorum habeat, videlicet actoris & rei. Vnde hincinde testes produci possunt ad cognitionem iudicis instruendam: quibus examinatis, iudex quos præcellere intellexerit, ad fidem sibi faciendam admittat.

Quod si ambarum partium testes sunt æque idonei, possessoris testes præferentur, cum promptiora sint iura ad solvendum, quam ad condemnandum: præterquam in liberali causa, in qua si utriusque partis testes æquales fuerint, pro libertate sententia proferetur, nam possessori probationem aliquando dari juris manifesti est, quum iure cautum sit, quod qui obierit præscriptionem longissimi temporis (quam nemo recte obijcit, nisi qui possidet) & eam probaverit in causa debeat obtinere.

CAP. IV.

Non creditur marito asserenti etiam cum iuramento uxorem se cognovisse, si uxor per matronas attestantes, per ipsius corporis aspectum probat contrarium.

Gregorius VIII. Proposito sancti Cataldi & Archiepiscopo Casamajoris.

Proposuisti e quod causa matrimonii, quæ inter O. de Casa nova & O. mulierem vertitur, tibi fuit de mandato Apostolico delegata, cumque partes essent in tua præsentia constitutæ, mulier proposuit senec a viro cognitam, nec potuisse cognosci: quod tam proprio iuramento, quam testimonio septem mulierum probavit, quæ per aspectum corporis eam esse virginem asseverant, viro autem per iuramentum suum contrarium asserente: [I & infra.] Videtur igitur nobis, quod iuramento puellæ, & testimonio d illarum septem mulierum fides est potius adhibenda.

[I Vos in negotio procedere voluistis, donec de hoc nostrum consilium haberetis.]

CAP. V.

Singulares de universitate possunt ad commodum universitatis reprobare instrumentum falso confectum nomine universitatis.

Clemens II. e

Tertio f loco fuit à nobis ita quæsitum: Ecce quidam regularis sigillo capituli, quoddam instrumentum cuidam amico suo signavit, in quo facta ei alienatio, quarundam rerum ecclesiæ immobilium continetur. Quo exhibitio in iudicio procurator universitatis illud asseruit de assensu conventus non fuisse confectum, & adulterinum, vel furtivum esse sigillum g. Cumque fratres ad perhibendum testimonium produxisset, jurati dixerunt, quod quotiens de hoc inter fratres aliqua erat mentio, consilium totius conventus, &

a alt. Hebreus Episcopo. alt. simpliciter habetur Lucius III. fortassis legend. Alexander. III. Cistrensis Decano, ut post concil. Lateran. sub Alex. III. p. 38. c. 2. habetur. c. 2. eod. tit. in 1. compil. b al. ex literis tue fraternitatis. c Cap. 2. eod. tit. in 2. compilation. & ad intellectum huius cap. & gloss. hic vide Dominicum Sotum lib. 4. Sententiarum, distinctio 34. quæst. 1. artic. 2. ubi plenè & eleganter. d alia, testimonii. e al. tertius p. c. bon. me. f Cap. 3. eod. tit. in 4. compil. g vide text. in l. qua de tota. s. incerta. ff. de rez vendic.

vox fuit unanimes, quod nolebant alienationem rerum illarum, sed res domus integras conservari volebant. Sed quoniam contra hoc nihil pars adversa probavit, respondemus secundum assertionem testium, tanquam modo iudicandum.

CAP. VI.

Ubi agitur de matrimonio contrahendo, probato impedimento, & publicatis attestacionibus, alii testes super defectu impedimenti admittendi non sunt.

Idem Clemens III.

Urvavit a quidam (ut asseris) se quandam in uxorem legitimum accepturum: quam cum vellet tradere, quidam iuramentis, secundam morem exhibitis, legitime probaverunt ipsos in quinto consanguinitatis gradu, sibi invicem attinere.

Quia vero requisisti à nobis, quid agendum sit, cum quidam alius velit probare contra prædictam probationem iuramentis canonicis factam, & partibus publicatam nullo eos sese consanguinitatis gradu contingere, respondemus, quod standum est probationi priori.

CAP. VII.

Si per literas ordinarii probatur quis excommunicatus, à procuratore repellitur. hoc dicit, & hæc summatio convenit textui & titulo. & nullam patitur calumniam, & ideo eam tenet.

Innocentius III. Archiepiscopo Parisiensis, & Magistro R. de Cursen. canonico Notarium.

Post b (cessionem:) e & infra. Cum igitur per literas iudicis ordinarii (quibus standum est, donec probetur contrarium) nobis confiteretur, quod VV. erat excommunicatus cum procuratoris officium assumpsit. Ipsum tanquam procuratorem non duximus admittendum.

CAP. VIII.

Si rogatus restituere totam hereditatem eo sine liberis decedente in tres monasterium, evanescit fides commissaria, & hereditas applicatur monasterio: nec ad invalidandum ingressum sufficit probare immorem aetatem tempore ingressus, si ex aduerso generatus probatur ingressus. hoc dicit, intelligendo, quod substitutio facta sine, eo decedente sine liberis, evanescat per ingressum monasterii: & non addo, id quod est in primo summano ibi. Nec ad invalidandum & usq; ad finem, & uterq; intellectus est verus in se. dico tamen quod primus est verior, quod hic fuit substitutio fidei commissaria: sicut D. Ant. hic dicit, quod fuit compendiosa.

Idem Abbati & conventui Casamajoris d

IN e præsentia C. sancti Hadriani Diaconi cardinalis G. & B. fratres vestro syndico constituto coram ipso fecere proponi, quod cum quondam A. frater ipsius conderet testamentum, M. filium suum sibi heredem instituit, & præcepit, ut si absque liberis decederet, ad eos bona devolverentur ipsius. Vnde illa, quæ de bonis ipsius vestrum monasterium detinebat, sibi restitui postulabant, & petebant vos super hoc à sua molestatione compefci. Verum syndicus ipse proposuit ex adverso, quod prædictus M. monasterio vestro obtulit se & sua. Vnde universa f quæ habuerat, erant ad monaste-

a Cap. 4. eod. tit. in 2. compilatio. & pro intelligentis, vidi Dominicum Sotum libro 4. Sententiarum, distinctio 40. artic. 3. Adde consilium Tridentinum, Sessio. 24. canon. 5. & in eod. sess. in decretal. de reformatione matrimonii, cap. 2. & s. b Cap. 1. eodem tit. in 3. compilatione. c decisionem. d Censuram. alia Cassenar. e Cap. 2. eodem tit. in 3. compilatione. & ad materia huius cap. vide Bartol. & adores in Authen. ingressi & sequentib. Codic. de sacrosanct. eccles. ubi plenè. f Concordat text. in Auth. ingressi. de sacrosanct. eccles. & cap. quod ingrediens. tit. 14. quæst. 3.

rium

rium devoluta, quare universa, quæ ipsi de bonis eius invaserant, restitui monasterio vestro petebat, & super cæteris silentium illis imponi. Ad hæc autem pars altera replicavit, quod dictus M. oblationis suæ tempore fuerat minor annis, & quod voti facti poenitentem, quod fervore infirmitatis fecerat, post convalescentiam revocavit. [1 & infra.] Vnde cum sine liberis decessisset, ex testamento Patris ad ipsos erat eius hæreditas devoluta.

Verum syndicus respondere curavit, quod licet dictus M. de monasterio fili Abbas de sua licentia fuisset egredius, eidem postmodum se & sua obtulit humiliter & devote, & quod ne contra oblationem suam veniret, juramento sumavit. Quare cum constet, quod idem M. monasterio vestro consulti se & sua, nec ex adverso probetur, quod utriusque oblationis tempore fuerit minor annis, probationem vestram huiusmodi exceptionis probatio non elidit: cum & si primæ oblationis tempore fuerit minor annis, secunda tamen potuit major extitisse. Præterea cum verbum illud Minor annis, duobus potuerit modis intelligi: cum & qui minor est quatuordecim annis, & qui viginti quinque dici solet minor annis, intentioni vestre verbum dubium non nocet, cum intra (viginti quinque) annos teneret donatio juramento firmata. Sed & si teneat, quod factum fuerat a dicto A. quia tamen intelligendum non erat sine hærede decedere, qui monasterium sibi hæredem instituit, hoc monasterio non nocet. [2 & infra.] Dilectus filius B. sancti Eustachii cardinalis attendens, quod syndicus vester intentionem suam plene fundasset, & quod nihil fuisset ex adverso sufficienter probatum, cum & si offensum esset per testes, quod M. suæ oblationis tempore fuerit minor annis: utrum tamen primæ vel secundæ oblationis tempore minor fuerit, & quot annis minor, non fuisset expellendum, de mandato nostro sententiam protulit: & prædictis G. & B. silentium imponens super his, quæ a monasterio postulabant: eos ad restitutionem illorum, quæ de bonis prædicti M. propria temeritate invaserant, condemnavit. Nos igitur sententiam ipsam auctoritate Apostolica confirmamus.

[1 Urnotamen ex eo quod M. infra ætatem legitimam in monasterio Rasmari obtulit se & sua, tamen quia quod inconsulte fecerat postmodum revocavit, eius oblatio non tenet.]

[2 Unus cardinalis prædictus ea quæ coram ipso præposita fuerant, in nostra & fratrum nostrorum præsentia retulisset, nos ad consilium dil. fil. n. b. S. Eustachii Cardinalis de causis merito plenimellectu.]

CAP. IX.

Quæstio & res in interdicto retinenda possessionis probant, obdinetur, quæ antiquiorem possessionem probat titulo maxime iustificatam, vel meliorem probationes respectu possessionis adducit, hoc dicit, ut & probatur facti hoc summarij in versis, ex præmissis, ponderatis versis, maxime.

Idem e Ariminesi Episcopo.

Inter causam, quæ vertitur inter ecclesiam Raven. & commune Faventis super iurisdictione, honore divinis atque districtu in villa sancti P. & castro Arioli, quod & de iure ad se spectare dicta ecclesia proponit. [1 & infra.] Porro attestationibus publicis syndicus Faventinorum proposuit se vel in personas testimonium ex parte altera productorum, quædam obijcere ac pro-

a Sic Ab. & Felinus dicunt posse quem se privare in via potestate testandi per monasterium ingressum. b al. xxx. c Amato. d Val. l. si quid. & l. si præsum. C. de prædi. m. e al. Raven. f Cap. 9. eod. tit. in 3. compil. & de intellectu. vide Fernandum Vassu. lib. 2. c. 26. controversiarum usu frequentium, adde Purpur. consil. 1. vol. 1. g al. que.

bare, Oeconomo ecclesie adferente id fieri non debere, super quo interloquendo decrevimus ipsum nullatenus audiendum, cum intra trium mensium spacium in nostris literis comprehensum testes huiusmodi producere non curaverit, intra quem terminus pars utraque testes inducere potuit, tam in personas testimonium, quam super negotio principali. Post hoc idem obijcit in testes prædictos, quod corrupti falsa dixissent. Vnde quia talis exceptio non solum ante, sed etiam post sententiam potest opponi, licet nonnulli crederent Faventinorum partem exceptionem huiusmodi per excogitatum malitiam ad impediendum processum negotii obijcisse: quia tamen nolumus à juris tramite declinare, magistris G. & T. b. præcipimus, ut testes, quos super hac exceptione procurator Faventinorum diceret producendos intra mensum, recipere & examinare curarent, de singulis circumstantiis & subtiliter inquirentes, ex tunc indulto altero mense procuratori ecclesie supradictæ, intra quem si vellet, ad reprobanem testimonium illorum produceret testes coram eis: [2 & 7.] Quamquam autem pars Faventinorum testes multos produxerit super negotio principali: vix tamen ex illis sex remanserunt concordēs, quum alii sibi in serie sui testimonii contradicant, & quidam alii sint in dicto sui testimonii singulares: Ad reprobandum verò quosdam testimonium ecclesie Ravenn. & si ex parte Faventinorum, quidam sint testes inducti, plures tamen illorum reprobandur, quia sibi invicem evidentissime contradicunt, quidam verò alii, pauci numero: quamvis non reprobandur expressè, usque ad eò tamen mala fama sunt, & levis opinionis, quod eorum dictis nulla vel modica est fides habenda. Idem quoque testes Faventinorum generaliter repelluntur, quia non probant illud, ad quod probandum eorum syndicus se adstrinxit, videlicet, quod corrupti falsa dixissent: quoniam & si de corruptione videantur aliquid dicere, de falsitate penitus nihil dicunt: [3 & infra.] Ex præmissis igitur evidenter adparet, quod ecclesia per testes numero plures, quibus potius lux veritatis adfuit, qui etiam apiora negotio & vero proximiora in suis testimoniis expresserunt: sufficienter ostendit, quod à x. annis & citra cum omni iurisdictione, honore, atque districtu loca supradicta possedit: per quod patet, quod si commune Faventi. à x. annis citra. (sicut videntur, testes eorum dõponere) aliqua servitia in locis perceperunt supradictis, illa proculdubio sine iusto titulo perciperent, incepterunt: cum duo insimul eandem rem & eodem modo in solidum possidere non possint, maxime si eundem Faventini iustam possessionis titulum non ostendant, & ex privilegiis Imperatorum & Roman. Pontif. ecclesie Ravennatenf. concessis evidentissime colligatur possessionem ipsius ecclesie in prædictis locis iustam fuisse. Cum ergo constet Faventini ab eo tempore, quod se possedisse probare contendunt, minus & iuste ac sine titulo aliqua in prædictis locis temeritate propria occupasse; & Oeconomus ejusdem ecclesie petierit à vi turbativa seu inquietativa super præmissis communc Faventi. prohiberi: nos recognoscens in hoc casu non sic locum esse interdicto uti possidetis, ut dicere debeamus, Vti possidetis, ita possideatis: quum probationes ecclesie longe sint potiores, & ideo sit interdicto superior, commune Faventis sibi condemnamus, super iurisdictione, & honore, atque districtu, & aliis ad hoc generaliter pertinentibus in locis prædictis, quod ad pos-

a al. Producere. b al. A. c Vide l. ubiunque. ff. de inter. ad. cum alii multu. d In pluribus ant. ita: ad reprobanem illorum testes produceret coram eu. e Vide l. Celsus. ff. de arbit. & l. d. v. & ibi Bartol. ff. de re judic. f al. & huacrot. g In uno vetustissimo, ita minus iusto ac sine iusto titulo.

48
rum
bant.
re-
mo-
renti,
menti
rem
cere,
giti-
adu,
cum
trio-
tete:
no-
no-
per
nerat
am-
ad-
dent
i ap-
obert
pote-
com-
lo, &
no
i qua
ia
malis
iplo
in in-
d eos
nisi
i po-
ratio-
diver-
se &
nashe-
redi
ul. j.
d. fff.
ap. t.
manu
& di
gredi
cordab
edien-
rium

testium iudicium, quo tantummodo actum est, perpetuum silentium imponentes, & prohibentes eisdem, ut neque per se, neque per alios super his praesumant Raven. ecclesiam, aut habitatores praedictorum locorum aliqua tenus molestare.

[1 Caterum, quia utriusque partis erat plurimum onerosum testes producere coram nobis, Placentino Episcopo dedimus in praecipuis, ut infra tres menses testes appere reciperet, quos utraque pars tam super principali negotio, quam in personas testium duceret producendos, ita videlicet ut essentata testium multitudinem resrenata, hinc inde quadragenarium numerum nullatenus excedere pareretur. & sic, postmodum utriusque partis procuratores cum attestacionibus consignatis ad nostram praesentiam redierunt.]

[1 Et eorum dicta fideliter conscribentes xx. dierum spatium utriusque parti praesegerunt, infra quod cum attestacionibus ipsi nostro se conspectui praesentarent, sententiam receptura. Partibus igitur comparantibus iterum coram nobis, & huiusmodi attestacionibus publicatis, audivimus quicquid proponere voluerunt.]

[3 Ter multos autem ecclesia tua testes omni exceptione majores probatum esse constat manifeste, ecclesiam tuam villam, luci S. Potici & castrum Areoli a longissimo tempore possedisse cum omni honore, districtu & jurisdictione, nominatim ex praesensu universi articulis exprimentibus jurisdictionem, honorem atque districtum.

CAP. X.

Si qui nomen alicuius filium, & ita communiter reputatur, non creditur postea alteri eorum juranti contrarium.

Idem.

Per b tuas nobis literas intimasti, quod cum T. Tiberinus civis, quandam per septennium habuerit concubinam, nec prolem suscepit interim ex eadem, ac ipsa postmodum divertens ab eo, ad ipsum non post multum tempus e rediisset, filium, quem reversa in domo ipsius peperit, ex eo se adseruit suscepisse: [1 & 7.] Quia vero mulier illa de dicto T. suscepisse R. de quo agitur, primitus constanter adseruit, & idem T. praefata mulieris praecipue devictus instantia, ipsum suum filium publice recognovit, & filius ejus nominatus communiter fuit, & habitus ab ambobus, ejusdem mulieris postmodum juramento in contrarium praescripto non est standum, d cum nimis indignum sit (juxta legitimas sanctiones) ut quod sua quisque voce dilucide protestatus est, in eundem casum proprio valeat testimonio infirmare. Vnde adparet per consequens, quod praedictus R. Sophiam neprem memorati T. cujus prima facie praesumitur confortinus, non potest habere aliquatenus in uxorem.

[1 Qui licet a principio dixerit illum nequaquam filium suum esse, cum illa mulier per septennium eidem cohabitans ex eo minime concepisset, mulier tandem & aliorum devictus instantia, suum filium recognovit, R. eum nomine appellando. Cum autem idem R. ad virilem venisset aetatem, & domum Saturnelle sororis ipsius T. frequentaret, qua ipsum nepotem suum nominaret, & Sophiam ipsius Saturnelle filiam cum qua quotidianam habuit conversationem amavit, & carnaliter cognovit eandem: quod cum pervenisset ad notitiam Saturnelle, acriter increpavit utrumque, & apud se filiam retinens, supra dictum R. removit a domo. Cum autem mater ipsius R. accepisset quod vir ejusdem Sophiam eidem R. grataverat interminabatur, in curatariis plateis juravit publice coram multis, quod R. supra dictam Sophiam propinquitate linea minime contingebat, affirmans sub

a Vid. l. fin. Cod. de fideicommiss. libert. b Ca. 2. eod. tit. in 4. compil. & de materia hujus cap. vide plene per Petrum Duenam. regula 341. & seq. incipit filiatu, & qualiter probetur filiatu. Vide Alexandrum consil. si lib. 1. & consil. 74. l. 2. c tempora. d vide l. generaliter. C. de non num. pec.

virtute praescripti iuramenti, se de alio quam de supra dicto T. pro filium suscepisse R. Cum igitur nos duxerit consulendus an mulier assertioni standum sit in hac parte, & an memoratus R. supra dictam Sophiam habere valeat in uxorem, insinuatione pra. ubi respondimus, quod cum idem R. quem.]

CAP. XI.

Iudex debet habere notarium vel duos viros idoneos, qui scribant acta iudicis, alias si quid difficultatis emerit, per superiorem p. n. ietur. nec creditur et super processu: nisi in quantum per acta, vel alias per legitima documenta constabit.

Idem concilio generali. a

Quoniam contra falsam assertionem iniqui iudicis nocens litigator quandoque non potest veram negationem probare: cum negantis factum per rerum naturam nulla sit directa probatio: ne falsitas veritati praedictet, aut iniquitas pravaleat aequitati: Statuimus, ut tam in ordinario iudicio, quam extraordinario iudex semper adhibeat aut publicam (si potest habere) personam, aut duos viros idoneos, qui fideliter universa iudicialia conscribant: videlicet citationes, dilaciones, recalcaciones, exceptiones, petitiones, responsiones, interrogaciones, confessiones, testium depositiones, instrumentorum productiones, interlocuciones, appellaciones, renunciaciones, conclusiones, & caetera, quae occurrerint b competentis ordine conscribenda, loca designando, & tempora, & personas. Et omnia sic conscripta partibus tribuantur, in quod originalia penes scriptores remaneant: ut si super processu iudicis fuerit suborta contentio, per hoc possit veritas declarari: quatenus hoc adhibito moderamine, sic honestis & discretis deferatur iudicibus, quod per improvidos & iniquos innocentium iustitia non laedatur: iudex autem, qui constitutionem ipsam neglexerit observare, si propter ejus negligentiam quid difficultatis emerit, per superiorem iudicem animadversione debita castigetur, nec pro ipsius praesumatur processu, nisi quatenus in causa legitimis documentis constiterit.

CAP. XII.

Si probari potest reum deliquisse, ejus probatio, quod non deliquit, non est adnotanda.

Honorius III. Archiepiscopo Londae. c. & eius suffraganeis.

Ad nostram noveritis audientiam pervenisse, quod sacerdotes & clerici Daciae legi regni (per quam negativa probatur) temere innitentes, a criminibus, qui probari testibus fide dignis possunt legitime contra eos, reputantur infontes, si se super his purgare valeant quocumque modo: [1 & 7.] Volentes igitur, ut haec pestis contraria omni juri penitus extirpetur a clero: mandamus, quatenus in huiusmodi probatione negativa (dum tamen possit affirmativa ex adverso probari) neminem adiciatis.

[1 Unde contingat quod quandoque, ad suam purgationem si similes criminosos adducunt, ut ea debeant in similibus in opposito tempore respondere, multoq. crimina committuntur audientibus eisdem.

CAP. XIII.

Fines diocesis probantur per libros antiquos, administratores, & famam.

a Innocentius III. in concilio generali Lateran. cap. 31. & cap. eod. tit. in 4. compil. & de materia hujus ca. ultra tradita sit per doctores, unde que scripsi lib. 3. comment. directi. in quibus. Secul. 2. ubi Angelum in l. gesta. de re iudic. & Francis. Curiam iurarem praesens. part. 7. que ff. 4. ubi multa de his duobus personis loco notarii adhibendi. b In concilio, & aliquot antiquis codicibus occurrunt. c alias London. alias, Londania, Lunden. Idem

Idem Aure. & Lameten. Episcopi.

Ubi a causam, quae inter Colubii & Egitan. Episcopos super suorum limitatione dicecesum vertitur, vobis diximus committendam. Mandamus, quatenus secundum divisiones, quae per libros antiquos, vel alio modo melius probantur, nec non testes, sanam, & quaecumque alia adminicula in negotio procedatis.

CAP. XIV.

Postant reprobari matrona, per quas virginitas probatur.

Idem Episcopo & Archiepiscopo Senon.

Causam matrimonii, quae inter V. juvenem, & G. puellam Senon. quae se virginem & monacham profiteretur, noscitur agitari: [i & j.] Mandamus, quatenus eandem puellam ponatis interim in illo monasterio, quod intravit: ut ibi securè valeat commorari, donec judiciali sententia, quid agi debeat, decernatur: recepturi postmodum non solum probationes viri, quas inducere voluerint contra mulieres illas, quae ad investigandum signa virginitatis ex parte puella fuerint introducta, verum etiam probationes alias hoc negotium contingentes, quas pars b oraliter duxerit producendas. Et quia (ut dicit canon) sepe manus fallitur, & oculus obstericum: volumus & mandamus, ut ad huc honestas matronas, providas ac prudentes deputari curetis, ad inquirendum utrum dicta puella virginitatis privilegio sit munita.

[i] Quia non in scripturam missi siater. Archiepiscopo, ut usque ad calculum sententia disponere valeamus, vobis remittimus scriptura vestram, de foret. v.

CAP. XV.

Ad eam rem oraliter facta coram primis iudicibus, fidem faciunt coram e secundis.

Gregorius IX. praeposito sanctae M. Magdeburgen. & Decano Misnen.

Ubi bonae memoriae: & infra. Cum acta originalia dicantur apud priores iudices remanisse: mandamus, quatenus ea cum omni diligentia requirentes, ipsa si potuerint inveniri, & si qua partes duxerint legitime proponenda, in scriptis redacta ad nostram praesentiam remittatis. Alioquin cum non revocet in dubium de contentatione litis super statu Pigam. monasterii, & quibusdam spoliacionibus contra Abbatem ejus factis a Mafburgen. Episcopo, recipiatis partium probationes de novo, & audientes, si partes audire voluerint, de compositione tractatum, tam quod super hoc inveneritis, quam causam sufficienter instructam ad nos remittere procuretis.

DE TESTIBUS ET ATTESTATIONIBUS.

TITVLVS XX.

CAP. I.

Breve est.

Ex concilio Macien. & Matercen.

Placuit sancto conventui, ut testes ad testimonium dandum non conducantur precio: & ut quicumque idonei & fideles in testimonium assuman-

tur: ac nullus testimonium dicat, nisi jejunos.

CAP. II.

Nulla est receptio testimonii facta contra non citatum.

Gregorius IX. Iohanni defensori essent in Hispaniam.

IN a nomine Domini: & infra. Quod autem dicit Episcopus, quia se ablente etiam vilissimi sunt testes exhibiti nullius momenti: lege noscendum est constitutionis novellae, quae de testibus loquitur in hac verba. Et ne postea obijciatur eis, quod per unam partem gesta & confecta b sunt, oportet ut testimonia dentur, illo admonito a iudice, aut defensore, venite & audite testes. Si vero noluerit venire, & non ex inevitabili quadam necessitate venire non possit: sancimus huiusmodi testimonia ita valere, tanquam si non ex una parte consisterent, sed etiam ipso praesente facta fuissent. Ecce admonendus est semper adversarius, ut ad audiendos testes veniat: quod quia hic omisum est, necesse est, ut quod contra legem actum est, non habeat firmitatem.

CAP. III.

Mulier testificatur contra clericum, cum de crimine agitur.

Idem Sabino defensori Sardiniae.

QVONIAM a aliqua nobis de persona Epiphanii Presbyteri sunt facinora nunciata, necesse est, ut cuncta diligentius perscruteris, & seu mulieres, cum quibus peregisse dicitur, seu alios, quos de causa scire aliquid scieris, huc festines adducere: quatenus ecclesiastica distinctione liquide possint, quae vera sunt, aperiri.

CAP. IV.

Ubi agitur ad correctionem de peccato impediendâ, principalem persona admittitur in testem.

Pascha Pa.

IN omni negotio principalis persona dicens veritatem de re sibi nota rectissime, habenda est pro teste: cui adhibito uno, efficiuntur duo testes: adhibitis duobus, efficiuntur tres. Quod patenter ostendit Dominus, cum dicit: Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipsum solum: quod si te non audierit, adhibe tecum unum vel duos testes: ut in ore duorum, vel trium stet omne verbum. Idem alibi affirmat dicens: Ego sum, qui testimonium perhibeo de me ipso, & testimonium perhibet de me pater: nam in lege vestra g scriptum est, quod duorum hominum testimonium verum est.

CAP. V.

Dicis quales esse, & qualiter jurare debeant, qui super consanguinitate deponunt.

Eugenius III.

QVOTIENS b aliqui propter cognationem propinquitatis separari petuntur: duobus vel tribus testibus adhibitis, qui de eadem consanguinitate supersint, vel totidem senioribus & melioribus loci ejusdem id debet legitime probari. Probatio autem testium debet fieri duplici juramento, ut jurent se non privato odio, neque amicitia, neque pro aliquo commodo, quod habuerint, vel quod habent, vel habituri sint,

a Ca. 3. end. tit. in i. compil. & pro huius, ac intelligentia textus videto notas nostras in hoc cap. b haec duo verba: & confecta, in manuscriptis codicibus non habentur. c quia. d Beatus Gregorius II. epist. 36. in divisione 11. c. 69. & c. 4. eod. tit. in i. compil. Et an & quando mulier possit esse testis in criminalibus, vide plene per Antonium Gomezium Tomo 3. variarum resol. c. 12. & per Iul. Clarum in pract. crim. s. h. q. 24. e Matth. 18. Luc. 17. f Ioh. 8. g Deut. 17. h Post conc. Lat. sub Alex. III. p. 3. c. 17. & ca. 20. eod. tit. in i. compil.

Vertical text in the left margin, partially cut off.